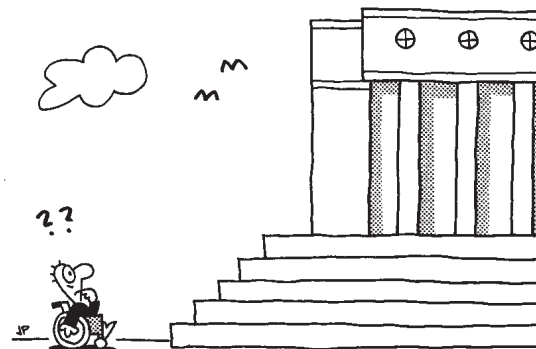

7+1 – Invalidiliiton näkemyksiä sote-uudistuksesta

Sote- ja maakuntauudistus on toteutuessaan suurimpia hallinnon ja toimintatapojen uudistuksia, mitä Suomessa on tehty. Muutos koskettaa kaikkien kansalaisten palveluja ja se tulee vaikuttamaan merkittävästi myös vammaisten kansalaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen. Muutokset koskevat myös sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta, ohjausta ja verotusta. Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen ja muita alueellisia tehtäviä siirtyy maakunnille 1.1.2019. Invalidiliitto kokosi vammaisten kansalaisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta keskeisimmät seikat.

1. Vammaisten perusoikeuksia on kunnioitettava ja vammaispalvelulakia noudatettava

Vammaisella asiakkaalla on lakisääteinen oikeus saada vammaispalvelulain mukaisia palveluita riippumatta maakunnan ja tuottajan välisestä sopimuksesta. Vammaiset ihmiset ovat mukana säästötalkoissa kuten muutkin. Vammaisen asiakkaan palveluita tuottavan palvelujärjestelmän on oltava sekä eettisesti kestävä että kustannustehokas. Näin voidaan taata myös tulevaisuudessa vammaisille ihmisille arjessa välttämättömät ja laissa turvatut yksilölliset palvelut.

2. Esteetön palveluympäristö on kaikille hyödyksi

Esteettömyys on kirjattava maakunnan tehtävälleen. Vammaiselle kansalaiselle vain esteetön palvelu on saavutettavissa oleva palvelu. Esteettömät palvelut, niin sosiaali- ja terveydenhuollossa kuin muillakin toimialoilla, edistävät kaikkien kansalaisten hyvinvointia.

3. Varmistetaan vammaisen asiakkaan osallisuus palveluprosessissa

Moderni teknologia voi olla portti osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Digitalisaatio auttaa palvelujen muotoilemisessa ja sujuvoittaa ihmisten arkea. Tarjolla on kuitenkin oltava myös perinteisempiä tapoja hoitaa asioita. Vammaisten asiakkaiden pitää päästä osallistumaan oman hoitonsa ja palveluiden suunnitteluun. Kokonaisvaltainen laadukas palvelu edellyttää toimivaa yhteistyötä asiakkaan ja sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Tietojärjestelmien tulee tukea tätä.

4. Huolehditaan asiakasturvallisuudesta myös uudessa tuottamisjärjestelmässä

Nykyisen lupamenettelykäytännön korvaaminen palveluntuottajaksi rekisteröitymisellä voi heikentää asiakas- ja potilasturvallisuutta. Palvelujen valvonta viranomaisen taholta heikkenee ja luottamukseen perustuva palvelutuotanto vahvistuu. Omavalvontasuunnitelmia tulee vahvistaa, jotta asiakas- ja potilasturvallisuus taataan myös tulevaisuudessa. Palveluntuottajalla on oltava kokemusta ja erityisosaamista vammaisuuteen liittyvistä yksilöllisistä tarpeista ja tilanteista. Käytettävien laitteiden ja tilojen on oltava esteettömiä.

5. Valinnanvapaus edellyttää nykyistä parempaa tietopohjaa

Valinnanvapaus edellyttää tuekseen yhdenmukaisia julkisia laatumittareita ja kriteereitä, jotta asiakkailla on tosiasiallinen mahdollisuus tehdä tietoisia valintoja. Tämä edellyttää aitoa mahdollisuutta saada tarvitsemaansa apua ja neuvontaa. Itsemääräämisoikeus on koko sote-uudistusta läpileikkaava periaate.

6. Myös vaikeavammaisilla ja harvinaissairailta on oltava aito mahdollisuus valinnanvapauteen

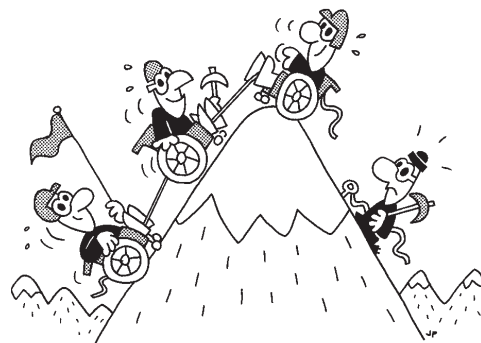
Vaikeavammaisilla ja harvinaissairailta asiakkailta on oltava mahdollisuus valita lääketieteellisen erikoisosaamisen asiantuntija myös muusta kuin oman maakunnan liikelaitoksesta. Monialaista erityisosaamista tarvitseville harvinaissairaille on mahdollistettava henkilökohtainen budjetti ja taattava pääsy yliopistosairaalan harvinaisyksikköön. Lisäksi sairausvakuutuslain matkakorvaukset harvinaissairaiden ja vaikeavammaisten välttämättömään erikoistason sairaanhoitoon tulee säätää sellaiselle tasolle, ettei matkan suorittaminen ja valinnanvapauden toteutuminen riipu ihmisen taloudellisesta tilanteesta. Valinnanvapauslainsäädäntöön on kirjattava mahdollisuus henkilökohtaiseen budjettiin myös siinä tapauksessa, että henkilö toimii itse henkilökohtaisen avustajansa työnantajana.

7. Kolmas sektori on voimavara. Järjestöjen rooli palveluntuottajana on huomioitava paremmin.

Yhtiöittämisvelvoite on osittain ristiriidassa palveluiden julkisuusvelvoitteen kanssa. Kaikkien palveluntuottajien tulee noudattaa yhtäläisiä julkisuusperiaatteita. Myös pienten ja keskisuurten palveluntuottajien asema on turvattava, jotta niillä on mahdollisuudet menestyä suurten yhtiöiden rinnalla. Sosiaali- ja terveysjärjestöt on otettava vahvasti mukaan uudistukseen. Järjestöjen palvelutuotanto on huomioitava uudistuksessa. Järjestöillä on laajaa osaamista vammaisten ihmisten tarvitsemien erityispalvelujen tuottamisessa.

+1 Maakunnalliselle vammaisneuvostolle on annettava todellinen toimivalta

Vammaisten kansalaisten yhdenvertaisten demokraattisten oikeuksien turvaaminen edellyttää vahvempia rakenteita kuin mitä maakuntalakiluonnoksessa esitetään. YK:n vammaissopimuksen artikla 4.3 edellyttää, että vammaiset kansalaiset otetaan heitä koskevaan päätöksentekoon. Myös Suomen perustuslaki sekä yhdenvertaisuuslaki edellyttävät, että vammaisten ihmisten yhdenvertainen osallisuus turvataan. Maakunnallisille vammaisneuvostoille on näin ollen annettava oikea toimivalta ja mahdollisuus vaikuttaa maakunnan tehtävälleen, erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämiseen sekä palveluiden esteettömyyteen.

Sote- ja maakuntauudistus muuttaa vammaispalvelujen järjestämisen kokonaisuutta.

Valmisteilla olevaan uudistuvaan vammaislakiin on otettava säädökset palveluiden laadusta sekä vammaisen asiakkaan osallisuudesta ja kuulemisesta oman palveluprosessiinsa ja palvelutarpeen arviointiin. Vaikeimmin vammaiselle välttämättömät palvelut on taattava katkeamattomina. Tätä edellyttävät YK:n vammaisten ihmisten yleissopimus sekä Suomen perustuslain 6, 19.1 ja 22 §.